

Тема 5. Формування естетичного смаку в дітей

Людмила Миколаївна Шульга

*к.пед.н, доцент кафедри дошкільної і початкової освіти ЗНУ,
email: lnshulga@ukr.net*

План

- Поняття естетичного смаку.
- Естетичний смак як складова емоційно-ціннісної сфери дитини.
- Фактори формування естетичного смаку.
- Роль образотворчого мистецтва у розвитку естетичного смаку.
- Методи формування естетичного смаку.
- Створення естетичного середовища в закладі освіти.

Поняття естетичного смаку

- **Естетичний смак** — це здатність людини правильно й тонко сприймати, оцінювати та відчувати прекрасне в мистецтві, природі, побуті, поведінці, одязі, мові тощо. Це своєрідне емоційно-оцінне ставлення до об'єктів естетичного сприйняття.
- **Основні характеристики естетичного смаку:**
 - **Індивідуальність** — смак формується у кожної людини по-своєму, залежно від виховання, досвіду, освіти.
 - **Культурна обумовленість** — смак залежить від рівня культури суспільства й епохи.
 - **Здатність до критики й відбору** — людина з розвиненим естетичним смаком здатна розрізняти справжню красу й поверхневу привабливість.
 - **Емоційна чутливість** — смак тісно пов'язаний із почуттями: захопленням, насолодою, естетичним переживанням.

Естетичний смак як складова емоційно-ціннісної сфери дитини

Емоційно-ціннісна сфера - це система:

- **емоційних реакцій** (почуттів, переживань),
- **ціннісних орієнтацій** (що дитина вважає гарним, важливим, значущим),
- **ставлення до світу** (до природи, людей, мистецтва, себе).

Естетичний смак дозволяє дитині сприймати красу, формує її внутрішній світ — емоції, цінності, відчуття гармонії. Це невід'ємна складова цілісного виховання особистості.

Естетичний смак як складова емоційно-ціннісної сфери дитини

Роль естетичного смаку в емоційно-ціннісній сфері:

- **Формує емоційну чутливість.** Дитина вчиться розрізняти гарне й потворне, щире й фальшиве, відчувати радість від краси.
- **Розвиває почуття прекрасного.** Через сприйняття мистецтва, природи, навколишнього середовища розвивається естетичне ставлення до життя.
- **Виховує ціннісні орієнтири.** Що таке «добре» й «красиво» — дитина поступово засвоює через приклади, особистий досвід, творчу діяльність.
- **Сприяє гармонійному розвитку особистості.** Розвинений естетичний смак допомагає дитині бачити й створювати красу, прагнути до гармонії у власній поведінці, спілкуванні, творчості.
- **Підвищує емоційний інтелект.** Через емоційне переживання краси дитина краще розуміє свої й чужі почуття, стає емпатійною, уважною до навколишнього світу.

Фактори формування естетичного смаку

1. Сімейне виховання

- Перше знайомство дитини з красою: в побуті, у спілкуванні, в культурі дозволя.
- Особистий приклад батьків: естетика мови, одягу, ставлення до мистецтва.
- Наявність книг, музики, творів мистецтва вдома.

2. Освітнє середовище

- Вплив вчителів, вихователів — через уроки мистецтва, літератури, естетичного виховання.
- Спеціальні завдання, спрямовані на розвиток художнього смаку, уяви, спостережливості.
- Організація мистецьких заходів, екскурсій, зустрічей з митцями.

3. Особисті психологічні особливості

- Рівень емоційної чутливості, розвинене уявлення та фантазія.
- Схильність до самовираження через творчість.
- Індивідуальні естетичні уподобання, темперамент.

Фактори формування естетичного смаку

4. Вплив мистецтва

- Знайомство з якісними зразками живопису, музики, театру, кіно, архітектури.
- Доступ до культурних закладів: музеї, виставки, концерти.
- Участь у творчій діяльності (малювання, спів, акторство).

5. Культурно-соціальне середовище

- Рівень культури суспільства, у якому живе дитина.
- Соціальні мережі, медіапростір, популярна культура.
- Норми й цінності, які панують у дитячому колективі, громаді.

6. Власна художня діяльність

- Практика в образотворчій, музичній, декоративно-прикладній творчості.
- Самовираження через мистецтво допомагає глибше розуміти естетичну цінність.

Висновок: Естетичний смак не є вродженим — він формується під впливом виховання, досвіду, культурного оточення і власної активності дитини. Чим різноманітнішим і якіснішим буде цей вплив, тим більш гармонійним і тонким стане естетичне сприйняття особистості.

Роль образотворчого мистецтва у розвитку естетичного смаку

- **Образотворче мистецтво** — один із найважливіших засобів формування естетичного смаку в молодших школярів. Через практичну діяльність, сприймання творів мистецтва й творче самовираження дитина вчиться бачити, розуміти й цінувати красу.
- **Чому це важливо саме у молодшому шкільному віці?**
 - У цьому віці інтенсивно розвивається емоційна сфера, уява, фантазія.
 - Учні дуже сприйнятливі до естетичних вражень.
 - Формуються перші естетичні уявлення та вподобання.

Роль образотворчого мистецтва у розвитку естетичного смаку

Як саме образотворче мистецтво впливає на естетичний смак?

1. Розвиває здатність бачити красу у світі

- Діти навчаються звертати увагу на форму, колір, гармонію, композицію.
- Вчаться помічати красу в природі, архітектурі, предметах побуту.

2. Формує художній смак через знайомство з мистецтвом

- Ознайомлення з творами живопису, графіки, скульптури виховує почуття гармонії й пропорцій.
- Дитина вчиться розрізняти стилі, техніки, оцінювати художню якість.

3. Сприяє самовираженню та розвитку фантазії

- У процесі малювання, ліплення, аплікацій дитина експериментує, проявляє креативність.
- Через творчість формується власне естетичне бачення.

Роль образотворчого мистецтва у розвитку естетичного смаку

4. Виховує емоційно-ціннісне ставлення до світу

- Через образотворче мистецтво учні переживають красу, навчаються співпереживати, розвивають емоційну чутливість.

5. Розвиває естетичну оцінку

- Обговорення дитячих робіт та художніх творів формує здатність аналізувати, порівнювати, обґрунтовувати власні вподобання.

Образотворче мистецтво є потужним інструментом формування естетичного смаку в молодших школярів. Воно поєднує емоційне, пізнавальне й творче начало, сприяючи гармонійному розвитку особистості дитини, її здатності бачити і творити красу у світі.

Методи формування естетичного смаку

- Формування естетичного смаку — це цілеспрямований процес, який потребує **систематичного використання методів естетичного виховання**. Їх можна поділити на **основні групи** залежно від форми впливу на дитину.

1. Пояснювально-ілюстративні методи
2. Практичні (діяльнісні) методи
3. Методи аналізу та оцінювання
4. Методи емоційного впливу

Для ефективного формування естетичного смаку слід поєднувати різні методи: **емоційні враження, пізнання, творчу діяльність та усвідомлення естетичних цінностей**. Усе це допомагає дитині стати уважнішою до краси й розвивати власне почуття стилю та гармонії.

Методи формування естетичного смаку

1. Пояснювально-ілюстративні методи

- Використовуються для формування естетичних уявлень та ознайомлення з художніми зразками.
 - Бесіди про мистецтво, красу в природі й побуті
 - Коментований показ ілюстрацій, картин, предметів декоративного мистецтва
 - Огляд виставок, екскурсії в музеї
 - Перегляд відео, презентацій, слайд-шоу
- Сприяють розвитку здатності сприймати та розуміти естетичні явища.

Методи формування естетичного смаку

2. Практичні (діяльнісні) методи

- Залучають дітей до активної творчої роботи, сприяють формуванню смаку через самовираження.
 - Малювання, ліплення, аплікація
 - Створення колажів, проєктів, виробів
 - Оформлення класу, виставок, свят
 - Гра як творчий процес (сюжетно-рольові, театралізовані ігри)
- Через власну творчість діти краще усвідомлюють естетичні якості речей.

Методи формування естетичного смаку

3. Методи аналізу та оцінювання

- Спрямовані на розвиток уміння розпізнавати та аргументовано оцінювати естетичну цінність.
 - Обговорення дитячих і професійних творів
 - Порівняння «гарного» й «несмаку» у мистецтві, побуті, зовнішньому вигляді
 - Колективна й індивідуальна рефлексія після творчих занять
- Розвивають критичне мислення, формують власні естетичні судження.

Методи формування естетичного смаку

4. Методи емоційного впливу

- Сприяють розвитку естетичних почуттів, переживань, захоплення красою.
 - Слухання музики, читання художніх творів
 - Споглядання природних явищ, пейзажів
 - Емоційно насичені розповіді вчителя
- Формують емоційно-ціннісне ставлення до прекрасного.

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

- **Естетичне середовище** — це організований простір, у якому дитина відчуває красу, гармонію, комфорт і натхнення. Воно має виховний, розвивальний та освітній вплив на особистість молодшого школяра.
- **Мета створення естетичного середовища:**
 - Сприяти формуванню естетичного смаку та цінностей.
 - Розвивати почуття прекрасного, уяву, емоційно-ціннісну сферу.
 - Створити психологічно комфортну атмосферу, що стимулює навчання й творчість.

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

Основні компоненти естетичного середовища:

1. Візуальна естетика простору

- Гармонійне оформлення класу: кольори, освітлення, чистота, порядок.
- Елементи декору: репродукції картин, роботи дітей, живі квіти, декоративні елементи.
- Тематичні куточки: «Куточок природи», «Куточок настрою», «Міні-галерея».

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

Основні компоненти естетичного середовища:

2. Презентація дитячої творчості

- Постійне оновлення виставок дитячих робіт (малюнків, аплікацій, поробок).
- Оформлення проєктів, колективних композицій.
- Визначення «роботи тижня» або «майстра класу» — стимулює самовираження.

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

Основні компоненти естетичного середовища:

3. Аудіо-естетика

- Фонова музика (спокійна класична, інструментальна).
- Слухання музичних творів під час занять або відпочинку.
- Звуки природи для релаксації.

4. Культурно-освітній простір

- Куточки читача: доступ до яскравих ілюстрованих книг.
- Мультимедійні засоби (інтерактивні панелі, презентації, відео з мистецтва).
- Екскурсії до музеїв, театрів, виставок як продовження естетичного середовища за межами школи.

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

Основні компоненти естетичного середовища:

5. Атмосфера спілкування

- Культура мовлення, доброзичлива манера спілкування.
- Поважне ставлення до думки дитини, її смаків і творчих проявів.
- Підтримка індивідуальності й розвитку самовираження

Створення естетичного середовища в закладі початкової освіти

Умови ефективного створення естетичного середовища:

- Системна участь педагогів, учнів і батьків.
- Регулярне оновлення простору згідно з навчальними темами, сезонами, подіями.
- Співпраця з митцями, дизайнерами, культурними установами.
- Орієнтація не лише на красу, а й на **змістовність та педагогічну доцільність** оформлення.

Висновок: Естетичне середовище в початковій школі — це не лише красива обстановка, а потужний засіб виховання, який допомагає дитині пізнавати світ через емоції, розвиває її смак, культуру поведінки, почуття гармонії та любов до прекрасного.